УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

КАТЕДРА
„МЕДИИ И ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ“

Район „Студентски“, ул. „8-ми декември“ № 19, 1700 София
unwemedia.com • media@unwe.bg • +35928195370

УТВЪРДИЛ:.....
ДОЦ. Д-Р МАРИЯ ВОДЕНИЧАРОВА
ЗАМЕСТНИК - РЕКТОР НА УНСС ПО
НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За провеждане на конкурсен изпит за прием на докторанти по научна специалност „Журналистика“

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Настоящата програма е разработена в съответствие с Правилника за прием на докторанти в УНСС.

Приемът на докторанти в катедра „Медии и обществени комуникации“ по научната специалност „Журналистика“ се осъществява чрез конкурс. Конкурсният изпит се състои от две части – писмен и устен, с отделни оценки за всяка част.

Писменият конкурсен изпит се състои от два модула, а изпитната програма включва две части, които обхващат цялата материя, която е предмет на конкурсния изпит.

Първият модул на конкурсния изпит се провежда под формата на развиване на писмена тема по въпрос от първата част на изпитната програма.

Вторият модул се провежда под формата на написване на научно есе по тема, свързана с въпроси от втората част на изпитната програма.

Изпитът по специалността се провежда от комисия, която включва трима преподаватели − хабилитирани лица или лица, притежаващи образователна и научна степен „доктор“, в рамките на професионалното направление на конкурса.

Писменият изпит се провежда анонимно и продължава 4 (четири) астрономически часа общо за двата модула.

До устен изпит се допускат кандидатите, получили оценка от писмения изпит не по-ниска от „много добър“ (4,50). За успешно положили изпита се считат кандидатите, получили средна оценка от писмения и от устния изпит не по-ниска от „много добър“ (5,00).

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За кандидат-докторантски конкурсен изпит по научна специалност „Журналистика“

1. Първа част: развиване на тема от изпитната програма

При развиването на тема се очаква демонстриране на структурирани базови теоретични знания в съответната научна област. Кандидат-докторантите трябва да покажат умение за логично и аргументирано изложение, добро познаване на научната литература и водещите автори, употреба на специализирана терминология, добър стил и езикова култура.

1.1 Изисквания към изложението на темата:

- елементите на текста следва да бъдат: увод в проблема, теза, аргументация и изводи;
- увод: представяне на логическата връзка между основната тема и подтемите; посочване на водещи изследователи по проблема; познаване на актуални научни изследвания;
- теза: ясно и добре структурирано извеждане; представяне на дефиниции и сравнителен анализ на сродните и различни елементи в техните характеристики; обосноваване на тезата; критичен обзор на работата на водещи изследователи; актуални проекции на темата;
- аргументация: акцент върху фактологическата и логическата аргументация, подкрепена с подходящи примери;
- изводи: направени въз основа на собствен опит или чужди изследвания.

Конспект с писмени теми за кандидат- докторантски изпит по научна специалност „Журналистика“

1. **Журналистическо съдържание: новинарски ценности, селекция и конструиране на медийната реалност. Новинарски ценности и критерии за подбор на събитията. Теории за журналистическата селекция (gatekeeping), определяне на дневния ред (agenda-setting) и рамкиране (framing). Журналистически източници и практики за събиране, проверка и интерпретация на информация. Журналистически жанрове, формати и повествователни стратегии. Конструиране на медийната реалност и представяне на социални, политически и културни проблеми**

   Литература:

   Липман, У. (2001). *Общественото мнение*. София: ЛИК

   Entman, R. M. (1993). *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*. Journal of Communication, 43(4), 51–58

   Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). *The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers.* Journal of Peace Research, 2(1), 64–91

2. **Трансформации на журналистиката в дигиталната медийна среда. Дигитализация, конвергенция и платформизация на журналистиката. Промени в производството, разпространението и потреблението на новини. Журналистически организации, бизнес модели и икономическа устойчивост. Трансформация на журналистическите професии, жанрове и формати. Аудитории, участие и новинарско потребление. Алгоритми, автоматизация и изкуствен интелект в журналистиката. Дезинформация, верификация и доверие.**

   Литература:

   Deuze, M., & Witschge, T. (2020). *Beyond Journalism*. Polity Press

   Павлова, И. (2016). *Професия журналист: 21. век*. Велико Търново: Фабер

   van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). *The Platform Society: Public Values in a Connective World*. Oxford University Press

3. **Комуникацията – понятие и същност. Видове комуникация. Комуникационни модели и функции.**

   Литература:

   Петев, Т. *Теории на масовата комуникация*. София, 2004

Буркард, Р. *Наука за комуникацията*. Велико Търново, 2000

Добрева, Е. *Тезиси по теория на масовата комуникация*. Шумен, 2013

4. **Медии – модел и функции. Медийно въздействие – основни теории и фактори за ефектите.**

   Литература:

   Пейчева, Д. *Масмедийното въздействие*. Благоевград, 2013

   Буркард, Р. *Наука за комуникацията*. Велико Търново, 2000

   Попова, М. *Медийни функции и медийни ефекти*. София, 2025

5. **Българската журналистика през Възраждането. Издателски и културни средища. Поява и характер българския периодичен печат. Школи във възрожденската публицистика. Пресата в служба на националната революция: Георги Раковски, Любен Каравелов, Васил Левски, Христо Ботев.**

   Литература:

   Христов, Ивайло. *Българска политическа журналистика (1847-1947)*. С., Изд. „Изток-Запад“, 2025

   Панайотов, Филип. *Вестници и вестникари*. С., „Изд. „Захарий Стоянов“, 2007

6. **Лявата периодика преди септември 1944 г. Възникване, предпоставки и идейно-теоретична основа на социалистическия печат. Европа и България след Първата световна война. Журналистиката в пламъците на гражданската война (1923–1925) – Гео Милев, Йосиф Хербст, Христо Смирненски, Антон Страшимиров.**

   Литература:

   Христов, Ивайло. *Българска политическа журналистика (1847-1947)*. С., Изд. „Изток-Запад“, 2025

   Панайотов, Филип. *И мъртвите ще проговорят. (Йосиф Хербст, Фьодор Разколников, Кръстю Раковски)*. Университетско издателство „Св. „Климент Охридски“, С., 2004

   Гранитски, Иван. *Гео Милев и трагиката на националната съдба*. Изд. „Захарий Стоянов“, С., 2021

7. **Дигиталната трансформация на журналистиката: теоретични подходи, професионални практики, платформи, аудитории и устойчивост.**

   Литература:

   Ангова, С. (2015). *Онлайн медии. Трансформации. Професионални роли. Компетенции*. София: Авангард Прима

   Steensen, S., & Westlund, O. (2021). *What Is Digital Journalism Studies?* Routledge

   Franklin, B., & Canter, L. (2019). *Digital Journalism Studies: The Key Concepts*. Routledge

8. **Медийният продукт и продуцентският процес в условията на дигитализация и платформизация: икономически, творчески, технологични и регулаторни измерения.**

   Литература:

   Deuze, M., & Prenger, M. (Eds.). (2019). *Making Media: Production, Practices, and Professions*. Amsterdam University Press

   McDonald, P. (Ed.). (2022). *The Routledge Companion to Media Industries*. Routledge

   Poell, T., Nieborg, D. B., & Duffy, B. E. (2022). *Platforms and Cultural Production*. Polity

9. **Историческо развитие и теоретични основи на медийната култура. Развитие на концепциите за медийна култура и медийна грамотност от 70-те години на XX век до днес. Медийната и информационната грамотност в България – развитие, институционални практики и съвременни предизвикателства.**

   Литература:

   Цанкова, С., Ангова, С., Николова, М., Вълчанов, И., Вълков, И., Минев, Г., & Осиковски, М. (2022). *Медийна грамотност*. Издателски комплекс - УНСС

   Данов, Д. (2020). М*едийната грамотност: Преосмисляне на опита.* Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

   Мавродиева, И. (2019). *Медийна екология и дигитална медийна грамотност.* Проблеми на постмодерността, 9(1), 112–131

10. **Радиото и телевизията в условията на медийна конвергенция. Нови журналистически роли, форми и формати.**

    Литература:

Вълков. И. (2026). *Професионални стандарти в радиото и телевизията*. София: Академично издателство - УНСС, 177 с

Жана Попова. (2015). *Жанрове и форми на забавлението в телевизията*, "Полиграфюг", Хасково, Рецензирано

Попова, Мария. (2023). *Аудитория и журналистика. Социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика*. София: УИ "Св. Кл. Охридски"

2. Втора част. Научно есе

Научното есе е академичен текст с обоснована и аргументирана защита на теза по значим научен проблем. Характеризира се със следните особености:

- ясно формулирана авторова теза по разглеждания проблем;
- научна аргументация, включваща разглеждането на различни (противоположни) гледни точки;
- свобода в композиционно отношение, но в общата рамка на класическата структура на научен текст: увод (въведение), теза, изложение (аргументация), заключение (изводи);
- логична последователност и свързаност между отделните структурни единици;
- използваната лексика е свързана с основните научни термини в съответната област;
- възможен е експресивен стил на изложението, но емоционалните и оценъчните съждения се базират на рационални аргументи;
- спазване на нормите на съвременния книжовен български език.

2.1 Изисквания за написването на научното есе

При развиването на научното есе по тема, посочена във втория модул от конкурсния изпит, кандидатите трябва да:

- формулират ясна авторова теза по конкретизиран от тях проблем (възможно е и допускането на антитеза, която съдържа противоположна гледна точка);
- да изразят собствено отношение и лична авторова позиция;

- се стремят да използват научна аргументация;
- да спазват общата рамка на композиционното изложение, характерна за научно есе: уводна част, изложение, балансирана аргументация, заключение и основни изводи;
- следват логична последователност между отделните части на текста;
- покажат познаване на терминологията в съответната сфера;
- спазват книжовните норми в българския език.

Ако темата на научното есе е обвързана с проблем, който кандидат-докторантът ще разработва в бъдещо дисертационно изследване, то в изложението на текста може да се посочи следното:

- аргументация за избора на темата, актуалността и нуждата от изследване на конкретния проблем;
- основна хипотеза, която се допуска и която ще бъде потвърдена или отхвърлена в хода на изследването;
- какви изследователки методи ще бъдат използвани за целите на научното изследване (количествени и качествени);
- какви биха били научно-приложните или практико-приложните резултати на дисертационния труд.

Теми за научно есе за кандидат-докторантски изпит по научна специалност „Журналистика“:

1. Медиите: актуални тенденции и проблеми.
2. Журналистиката: актуални тенденции и проблеми.
3. Връзките с обществеността: актуални тенденции и проблеми.
4. Културните и творчески индустрии: актуални тенденции и проблеми.
5. Медийната грамотност: актуални тенденции и проблеми.

Литература:

Harvard College Writing Center, *Strategies for Essay Writing*, https://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/strategies-essay-writing (2018).

University of Toronto Scarborough, Centre for Critical Development Studies, *How to Write an Essay*, https://www.utsc.utoronto.ca/ccds/how-write-essay (2018).

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА КОНКУРСНИЯ ИЗПИТ

Първи модул на писмения изпит (развиване на писмена тема)

При оценяването на теоретичния въпрос от конспекта, комисията взема предвид следното:

- ✓ Коректно и правилно дефиниране на понятията, включени във формулировката на въпроса
- ✓ Добро познаване на авторите, работили в съответното направление и техните основни тези и трудове
- ✓ Правилна употреба на специализирана терминология
- ✓ Познаване на актуални изследвания и тенденции в развитието на съответната област
- ✓ Умение за тяхното интерпретиране и обвързване със собствена позиция
- ✓ Логично структуриран текст с добре формулирани изводи
- ✓ Много добра езикова култура и стилистично издържан текст

Втори модул на писмения изпит (научно есе)

Научното есе се оценява по четири основни критерия:

- ✓ структура
- ✓ съдържание
- ✓ стил на изложението
- ✓ развита лична авторова позиция.

Критерии	**Изисквания**
Структура	Съдържание на три задължителни елемента: увод, теза, изложение, заключение.

	Увод	Кратко въведение в темата, формулиране на авторовата теза
	Изложение	Развиване на аргументация, която защитава авторовата теза. Допустимо е и разглеждането на антитези с противоположни гледни точки.
	Заключение	Съдържа изводи, формулирани на базата на изложените аргументи, ясно подчертаване на авторовата теза
Съдържание	При прегледа на съдържанието се следи за следното: ➢ Формулране на ясна и конкретна теза, обвързана с поставената в темата проблематика ➢ Балансирано излагане и критично осмисляне на аргументи ➢ Способност за критично осмисляне на различни научни позиции, релевантни на съответната тема ➢ Интерпретации на научна информация и изследвания по темата ➢ Конкретно формулирани изводи и заключения	
Стил	Научното есе трябва да бъде издържано стилистично по отношение на: ➢ Използваните основни понятия от сферата на медиязнанието, журналистиката, публичните комуникации, продуцентството, теория на масовата комуникация ➢ Книжовният български език и граматическите правила	
Представяне на личната авторова позиция	В текста на есето се търси: ➢ Добре формулирана лична позиция ➢ Интерпретиране на проблема в нов контекст спрямо новите комуникационни, медийни и продуцентски практики ➢ Описание на нови концепции или се предлагат нови дефиниции на научни понятия ➢ Посочване на конкретни добри практики и примери в съответната област	

	➢ Предположения за практико- приложния характер на възможните решения, след излагането в есето на конкретния научен проблем

РЪКОВОДИТЕЛ КАТЕДРА .....

доц. д-р Мария Николова